

การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าของลูกประ ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ
ชุมชนรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง

Survey of Quantity and Valuation of Pra at Buddha Cave Community:
A Boundary Between Nakhon Si Thammarat and Trang Provinces

วัฒนณรงค์ มากพันธ์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

Email: wattananarong@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตลูกประ ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ มีทั้งหมดจำนวน 62 ราย ลูกประที่ชาวบ้านเก็บหามีปริมาณสูงถึง 12,268 กิโลกรัมต่อปี หรือ เท่ากับ 197 กิโลกรัมต่อคนต่อปี การซื้อขายลูกประในชุมชน มีราคาระหว่าง 20-50 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 28.95 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อนำมา คิดเป็นมูลค่าของลูกประทั้งหมดเท่ากับ 350,338.20 บาทต่อปีหรือเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อคนต่อปี

ABSTRACT

This research aims to survey the quantity and valuation of Pra at Buddha Cave. The results showed that there were 62 Pra harvesting villagers. They harvested about 12,268 kg/year, or 197 kg/ person/year. Pra at the local price was between 20-50 Baht/kg, or average at 28.95 Baht/kg. The total value of Pra was 350,335.20 Baht/year, or 5,650.62 Baht/person/year.

คำสำคัญ: ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ ประ (พืช) *Elateriospermum tapos* Bl.

Keywords: Economic valuation, Pra (tree), *Elateriospermum tapos* Bl.

บทนำ

ทรัพยากรในป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชุมชนชนบทและชุมชนเมืองในการนำมาใช้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการดำรงชีพ นับได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่ไปส่งเสริมการกินที่อยู่ดีของชุมชนรอบป่า (สมหญิง, 2552) ในชีวิตประจำวันของครัวเรือนในชนบทนั้นจะพึ่งพาอาศัยการเพาะปลูก การประมง การเลี้ยงสัตว์ การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าเพื่อการยังชีพและหารายได้ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ประชาชน แม้แต่ครัวเรือนที่ไม่ได้พึ่งพารายได้จากทรัพยากรโดยตรง ก็สามารถหันกลับไปใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าเป็นที่พึ่งได้ โดยเฉพาะชุมชนรอบผืนป่าได้เข้าไปใช้ประโยชน์พืชอาหารในป่า เพื่อใช้บริโภคประจำวัน เช่น ผลไม้ เห็ด น้ำผึ้ง ไช้ผดแดง หน่อไม้ ฯลฯ เมื่อเหลือจากการบริโภคก็นำไปขาย จึงกล่าวได้ว่า ป่าไม้เป็นซัพพลายเออร์มาเก็ตของชุมชน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550) ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยของศุภวัฒน์ มะทะ (2553) ศึกษาพบว่าการใช้ประโยชน์ด้านของป่าของชุมชนชุมชนได้ใช้ประโยชน์ด้านพืชอาหาร ประกอบด้วยพืชใบ พืชไม้ผล และเห็ดเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงผลิตภัณฑ์ไม้จากป่า สัตว์และแมลงต่างๆ เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของชุมชนสอดคล้องกับรายงานของกรมป่าไม้ (กรมป่าไม้, 2552) ที่กล่าวไว้ว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนส่วนใหญ่เป็นลักษณะแหล่งอาหาร และสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตโดยชาวบ้านสามารถสร้างรายได้เสริมสำหรับการหาของป่ามาขายในตลาด ซึ่งทำให้ป่าเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจในทางอ้อม

ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า รอยต่อของ 2 จังหวัด คือ หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และหมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรษฎา จังหวัดตรังเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 14 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีอายุมากกว่าร้อยปี ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติทำให้ปัจจุบันคนในชุมชนยังคงมีการใช้ประโยชน์ในด้านทรัพยากรจากป่า อาชีพหลัก คือ การทำสวนยาง การทำสวนผลไม้ อาชีพรองคือการเก็บของป่ามาจำหน่าย เก็บพืชสมุนไพรมาประกอบเป็นยาพื้นบ้าน นอกจากนี้ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธยังมีพืชที่เด่น

และมีความสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง คือ ประ เป็นพืชในวงศ์ Euphorbiaceae ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Elateriospermum tapos* Bl. ขึ้นตามป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณ มีทั่วไปในภาคใต้ พบมากบริเวณเทือกเขาบรรทัด มีลักษณะลำต้นสูงใหญ่ กิ่งก้านแผ่กว้าง เปลือกลำต้น สีน้ำตาลเข้ม มียางใสสีขาวๆ ใบเป็นชนิดใบเดี่ยว มีขนาดเล็กและลื่นเป็นมัน ใบอ่อนสีชมพูและเป็นสีเขียวเมื่อแก่ หลังใบสีเข้มกว่าท้องใบ ดอกออกเป็นกระจุกและแตกเกสรเป็นฝอยคล้ายดอกยางพารา สีขาวนวลหรือเหลืองอ่อน ผลคล้ายผลของยางพารา กล่าวคือผลหนึ่งๆ มีเมล็ด 3-4 เมล็ด เปลือกผลเป็นพู่ตื้นๆ ประคบกัน ผลจะแก่จัดในเดือน 8-9 เมื่อสุกเต็มที่จะแตกออกเมล็ดร่วงลงดินและกระเด็นไปไกล เช่นเดียวกับยางพารา เมล็ดยาวประมาณ 3-4 เซนติเมตร เปลือกของเมล็ดบางแต่ผิวแข็งสีน้ำตาลเข้มเป็นมันลื่น เนื้อในเมล็ดสีขาว รสมัน รับประทานได้ โดยนำไปต้มหรือคั่วให้สุกเสียก่อนหรือต้มแล้วดองใส่ใส่แกงต้มกะทิผสมด้วยผักอื่นๆ เช่น ชะอม หน่อไม้ ถั่วฝักยาว สะตอ เนื้อไม้ใช้ทำเครื่องเรือน เครื่องมือกลกรรม (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529)

ปัจจุบันคนในชุมชนขาดแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์จากต้นประอย่างเป็นระบบ มีเพียงการบอกกล่าวถึงแหล่งที่เก็บหา แบบปากต่อปากจากผู้เข้าไปเก็บหาในพื้นที่ป่ามิได้มีการรวบรวมเป็นเอกสารอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับชาวบ้านในพื้นที่ที่ต้องการทราบปริมาณผลผลิตของลูกประรวมถึงมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของผลผลิตดังกล่าวที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บใช้ประโยชน์ในการบริโภคและจำหน่ายได้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตของลูกประในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญต่อการคงอยู่ของต้นประออกมาในรูปแบบของมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจต่อชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้เกิดความคงอยู่ของต้นประ และชาวบ้านได้เห็นความสำคัญ จนนำไปสู่ความยั่งยืนของต้นประในพื้นที่ต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ตรงรอยต่อของ 2 จังหวัด คือ หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำตก อำเภอ

ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และหมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว อำเภอรังษี จังหวัดตรังที่มีการใช้ประโยชน์จากลูกประในรูปของการเก็บหามาใช้ในการบริโภค และจำหน่ายในพื้นที่ จำนวนทั้งหมด 62 ครัวเรือน

2. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยประชาชนชาวบ้านเก็บข้อมูลทุกครัวเรือนที่มีการใช้ประโยชน์จากลูกประ โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

3. เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่มีทั้งหมด 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การเก็บหาลูกประ ส่วนที่ 3 การซื้อขายลูกประ ส่วนที่ 4 การเตรียมตัวในการเก็บลูกประ ส่วนที่ 5 ต้นทุนทั้งหมดในการเก็บหาลูกประในรอบปี และส่วนที่ 6 ความรู้สึกของผู้เก็บหาลูกประ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของปริมาณ มูลค่ารวม มูลค่าสุทธิและต้นทุนรวมที่เกิดจากใช้ประโยชน์ลูกประ ใช้สูตรคำนวณดังต่อไปนี้

มูลค่ารวมการใช้ประโยชน์จากลูกประ ใช้สูตรคำนวณดังสมการที่ 1

$$\text{มูลค่าทั้งหมด} = \sum_j^{62} Q \times P$$

โดยที่

Q คือ ปริมาณของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหา

P คือ ราคาตลาดท้องถิ่นของลูกประ

J คือ ครัวเรือนที่เก็บหาลูกประ

ต้นทุนรวมการใช้ประโยชน์ลูกประ ใช้สูตรคำนวณดังสมการที่ 2

ตารางที่ 1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ			รายได้ต่อเดือน		
ชาย	49	71	ต่ำกว่า 4,000 บาท	18	29
หญิง	13	29	4,001-8,000 บาท	26	42
ศาสนา			8,001-12,000 บาท	6	10
พุทธ	62	100	12,001-16,000 บาท	6	10
สถานภาพสมรส			16,001-20,000 บาท	2	3
สมรสแล้ว	56	90	20,001 บาทขึ้นไป	4	6
โสด	4	7	สถานภาพในครอบครัว		
หย่าร้าง	2	3	หัวหน้าครอบครัว	48	77
			สมาชิกของครอบครัว	14	23

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \sum_j^{62} \sum_{i=1}^n C_i$$

โดยที่

C_i คือ ต้นทุนในการเก็บหาลูกประของครัวเรือน

i คือ ประเภทของต้นทุน

j คือ ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์ลูกประ

n คือ จำนวนประเภทของต้นทุนในการหาลูกประ

มูลค่าสุทธิการใช้ประโยชน์ลูกประ ใช้สูตรคำนวณดังสมการที่ 3

$$\text{มูลค่าสุทธิ} = \sum_j^{62} [Q \times P] - [\sum_{i=1}^n C_i]$$

หรือ = มูลค่าทางเศรษฐกิจรวมทั้งหมดของประชากร - ต้นทุนรวมทั้งหมดของประชากร

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทางสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประชากรดังตารางที่ 1 พบว่า เป็นเพศชายร้อยละ 71 เพศหญิงร้อยละ 29 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 100 สถานภาพสมรสแล้วร้อยละ 90 โดยผู้ที่เก็บหาลูกประร้อยละ 77 เป็นหัวหน้าครอบครัว ช่วงอายุของมากที่สุด คือ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 43 และช่วงอายุน้อยที่สุดที่ คือ 20-29 ปี เพียงร้อยละ 2 ระดับการศึกษาร้อยละ 57 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีรายได้ 4,001-8,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 55 ทราบเส้นทางการเก็บหาจากเพื่อนบ้านที่เก็บหาลูกประด้วยกัน และพบว่า แหล่งเก็บหาลูกประ ส่วนใหญ่อยู่ในเส้นทางบ้านหัวหิน-ปลายวา ร้อยละ 53 แสดงดังรูปที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ			ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่		
20-29 ปี	1	2	ต่ำกว่า 20 ปี	15	24
30-39 ปี	11	18	20-29 ปี	9	14
40-49 ปี	27	43	30-39 ปี	13	21
50-59 ปี	13	21	40-49 ปี	14	23
60 ปีขึ้นไป	10	16	50-59 ปี	6	10
ระดับการศึกษา			60 ปีขึ้นไป	5	8
ประถมศึกษา	35	57	การทราบถึงเส้นทางการเก็บหาลูกประ		
มัธยมศึกษาตอนต้น	11	18	เพื่อนบ้าน	34	55
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	14	บรรพบุรุษ/พ่อแม่	24	39
อนุปริญญา/ปวส.	4	6	เดินสำรวจด้วยตนเอง	4	6
ปริญญาตรี	3	5	แหล่งเก็บหาลูกประ		
อาชีพเก็บหาลูกประ			เส้นทางบ้านหัวหิน-ปลายวา	33	53
อาชีพเสริม	62	100	เส้นทางบ้านล่องน้ำ	14	23
ระยะเวลาเก็บหาลูกประ			เส้นทางบ้านน้ำกลาง-ห้วยสันตัง	13	21
ต่ำกว่า 20 ปี	40	64	เส้นทางหลังหน่วยบ้านวังธน	2	3
20-29 ปี	16	26			
30-39 ปี	5	8			
50-59 ปี	1	2			

รูปที่ 1 แหล่งเก็บหาลูกประ

2. การสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าผลผลิตการใช้ประโยชน์ลูกประ

2.1 การสำรวจปริมาณ จากผู้ใช้ประโยชน์ ลูกประมี 62 ราย คิดเป็นปริมาณที่ใช้ประโยชน์เพื่อจำหน่ายร้อยละ 63 และเพื่อบริโภคร้อยละ 37 ปริมาณการใช้ประโยชน์ ลูกประเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 197 กิโลกรัมต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณลูกประทั้งหมดเท่ากับ 12,268 กิโลกรัมต่อปี

2.2 การประเมินมูลค่าผลผลิต

2.2.1 มูลค่ารวมการใช้ประโยชน์ลูกประ

มูลค่ารวมของการเก็บหาลูกประ คิดจากราคาซื้อขายในท้องถิ่น โดยผู้รับซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปวางขายตามตลาดในพื้นที่ มีราคาอยู่ระหว่าง 20-50 บาทต่อกิโลกรัม เฉลี่ยเท่ากับ 28.95 บาทต่อกิโลกรัม มูลค่าการเก็บหาลูกประเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อปี เมื่อนำมาคิดเป็นมูลค่าการ

ซื้อขายลูกประในพื้นทั้งหมดต่อปี ได้มูลค่าของลูกประทั้งหมดเท่ากับ 350,338.20 บาทต่อปี

2.2.2 ต้นทุนจากการใช้ประโยชน์ลูกประ

ต้นทุนรวมจากการเก็บหาลูกประ ประกอบด้วย ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนการเดินทาง รายละเอียดดังนี้ 1) ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร สำหรับต้นทุน คงที่เป็นต้นทุนที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์ในการเก็บหาผักพื้นบ้าน ซึ่งเป็นจำนวนคงที่ในระยะเวลานั้นๆ กล่าวคือ ปริมาณเก็บหาลูกประของชาวบ้านจะมีปริมาณมากหรือน้อย เพิ่มขึ้นหรือลดลง ต้นทุน ประเภทนี้ยังมีจำนวนคงที่ 2) ต้นทุนด้านแรงงาน คิดจากต้นทุนค่าเสียเวลาที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บหาลูกประในรอบ 1 ปี การคำนวณผู้วิจัยใช้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 300 บาท ตามที่ราชกิจจานุเบกษา ได้เผยแพร่ประกาศ เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำทั่วประเทศ ใช้ใน 77 จังหวัด อัตราวันละ ตั้งแต่ 300-310 บ. เริ่มบังคับใช้ 1 ม.ค.2560 ความว่า “ข้อ 5 ให้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเงินวันละสามร้อยบาท ในท้องที่จังหวัดชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี ยะลา รนง และสิงห์บุรี” (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) ซึ่งสามารถคิดเป็นรายชั่วโมงเท่ากับ 37.50 บาท ดังนั้นจะคำนวณจากเวลาที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเก็บหาลูกประ คูณกับอัตราค่าจ้างรายชั่วโมง 3) ต้นทุนด้านการเดินทาง คิดจากต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับชาวบ้านที่ใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประและระยะทางที่ขนส่งลูกประไปขายอัตราค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ผู้วิจัยอ้างอิงมาจากระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.2555 โดยมาตรฐานราชการดังกล่าวให้เบิกค่าน้ำมันเชื้อเพลิงได้กิโลเมตรละ 4 บาท ส่วนชาวบ้านที่เดินเท้าผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากบ้านไปเก็บหาลูกประและระยะทางที่ไปขายโดยนำระยะเวลาดังกล่าว คูณกับค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กระทรวงแรงงานกำหนด ซึ่งเท่ากับ 300 บาทต่อวัน หรือการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน สามารถคิดเป็นรายชั่วโมงเท่ากับ 37.50 บาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 65.95 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 4,089 บาทต่อปี

2. ต้นทุนด้านแรงงาน ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 1,018.55 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 63,150 บาทต่อปี

3. ต้นทุนด้านการเดินทาง ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 330.64 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี

4. ต้นทุนรวมทั้งหมด ในรอบ 1 ปี เฉลี่ยเท่ากับ 1,415.13 บาทต่อคนต่อปี และคิดเป็นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 87,738.50 บาทต่อปี

5. มูลค่าสุทธิ ในรอบ 1 ปี สามารถคำนวณได้จากมูลค่าทั้งหมดของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาเพื่อใช้ประโยชน์ทั้ง 3 ส่วน ลบด้วยต้นทุนที่ใช้ในการเข้าไปใช้ประโยชน์

สำหรับต้นทุนรวมทั้งหมดที่ชาวบ้านเก็บหาลูกประ ต้นทุนรวมด้านอุปกรณ์เท่ากับ 4,089 บาทต่อปี ต้นทุนรวมด้านแรงงานเท่ากับ 63,150 บาทต่อปี และต้นทุนรวมด้านการเดินทางเท่ากับ 20,499.50 บาทต่อปี และคิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเท่ากับ 87,738.50 บาทต่อปี ดังนั้นมูลค่าสุทธิของลูกประที่ชาวบ้านเก็บหาเท่ากับ 262,600 บาทต่อปี คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4,235 บาทต่อคนต่อปี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ เป็นเพศชายร้อยละ 71 เพศหญิงร้อยละ 29 อาจเนื่องจากการเก็บหาลูกประ ต้องเดินเท้าเข้าไปในระยะเวลาทางที่ไกล เป็นลักษณะเนินเขา มีความลาดชัน ประกอบกับป่ามีความรกและทึบ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการเดินป่าเป็นอย่างดี และยังเสี่ยงกับสัตว์มีพิษที่อาศัยในพื้นที่ อีกประการหนึ่งชาวบ้านที่เก็บหาต้องมีร่างกายแข็งแรง เนื่องจากต้องแบกหามกระสอบ หลังจากการเก็บหา จึงทำให้งานประเภทนี้ไม่เหมาะกับเพศหญิงเท่าที่ควร สถานภาพร้อยละ 90 สมรสแล้ว และมีสถานะเป็นหัวหน้าครอบครัว มีเพียงร้อยละ 7 เท่านั้นที่ยังไม่สมรส อาจเนื่องจากผู้ที่สมรสแล้วมีหน้าที่รับผิดชอบครอบครัว นอกจากการประกอบอาชีพหลักแล้ว ก็ใช้การเก็บหาลูกประเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้อีกช่องทางหนึ่ง ช่วงอายุของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 98 ของชาวบ้านทั้งหมด อาจเนื่องมาจากเป็นกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพ และอาจมีครอบครัวแล้ว

จำเป็นต้องหารายได้เสริม และการเก็บหาลูกประในพื้นที่ต้องอาศัยการสะสมองค์ความรู้ในการเก็บหา การจดจำเส้นทาง รวมถึงแหล่งที่อยู่ของทรัพยากร ส่วนช่วงอายุที่น้อยกว่านี้ เช่น ต่ำกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่กำลังเรียนหนังสือ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ไปเรียนต่อ ส่งผลให้ช่วงอายุดังกล่าวมีการเก็บหาลูกประน้อย ระดับการศึกษาของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประส่วนใหญ่ร้อยละ 57 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นระดับการศึกษาพื้นฐานของชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่ ประกอบกับอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้และเก็บหาลูกประ อีกทั้งการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนที่เรียบง่ายจึงไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาที่สูง รายได้ต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ส่วนใหญ่ร้อยละ 77 มีรายได้ไม่เกิน 12,000 บาท ในขณะที่รายได้มากกว่า 12,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23 ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างน้อยมีการเข้าไปเก็บหาลูกประมาใช้ประโยชน์มากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงซึ่งรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่เก็บหาลูกประเท่ากับ 8,383.87 บาทต่อเดือน และมูลค่าเฉลี่ยต่อเดือนที่ได้จากการเก็บหาลูกประเท่ากับ 470.88 บาทต่อเดือน แต่ในรอบ 1 ปี มีการเก็บหาลูกประได้เพียงเดือนเดียวเท่านั้น ซึ่งเมื่อคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อปีที่ได้จากการเก็บหาลูกประเท่ากับ 5,650.62 บาทต่อปี คิดเป็นปริมาณเกินครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งหมดต่อเดือนของชาวบ้านที่เก็บหาลูกประ ประกอบกับเป็นช่วงเดือนที่ชาวบ้านว่างเว้นจากการทำสวนยาง ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้ลดลง การเก็บหาลูกประจึงเป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวาท สมบูรณ์ชัย (2545) ศึกษาพบว่ามูลค่ารวมของผลผลิตทั้งหมดที่ประชากรในเขตพื้นที่ศึกษาได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนและเพื่อการจำหน่าย ช่วยให้มีรายได้เสริมแก่ครัวเรือนในพื้นที่ใกล้เคียงกับป่า ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่ จากข้อมูลพบว่า ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูปเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปนั้น คิดเป็นร้อยละ 62 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยและมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่เนื่องจากจะทราบแหล่งเก็บหาและมีความชำนาญจากการเก็บหามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การทราบถึงแหล่งที่อยู่และเส้นทางที่เก็บหาลูกประ ชาวบ้านที่เก็บหาลูกประร้อยละ 55 ทราบเส้นทางเก็บหาจากเพื่อนบ้านที่เก็บหาลูกประด้วยกัน เพราะมีการบอกเล่ากัน

ปากต่อปาก ในกลุ่มของผู้เก็บหา ซึ่งส่วนใหญ่จะรวมตัวจากกลุ่มเพื่อนบ้านในการเก็บหา

2. มูลค่ารวมการใช้ประโยชน์ลูกประ

การคำนวณมูลค่ารวมการใช้ประโยชน์จาก ลูกประ โดยคิดจากราคาซื้อขายเฉลี่ยของตลาด และจุดรับซื้อในท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างของราคาค่อนข้างมาก เฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเก็บหาลูกประเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้น กล่าวคือช่วงแรกของเดือนที่มีการเก็บหาลูกประ ยังมีจำนวนผู้เก็บหาไม่มากนัก ลูกประออกสู่ท้องตลาดในปริมาณน้อย ส่งผลให้ราคาซื้อขายสูง ถัดไปเป็นช่วงระยะกลางเดือนที่มีการเก็บหาลูกประ มีผู้เก็บหาเพิ่มขึ้น ปริมาณลูกประออกสู่ท้องตลาดในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้ราคาซื้อขายปรับตัวลดลง และราคาจะเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งในช่วงระยะสุดท้ายของการเก็บหาลูกประ ซึ่งแม้จะมีผู้เก็บหาจำนวนมาก แต่ผลผลิตลูกประจะมีจำนวนลดลง ประกอบกับความต้องการของตลาดที่มีอย่างต่อเนื่อง แต่ปริมาณลูกประออกสู่ท้องตลาดกลับลดน้อยลง ทำให้ราคาซื้อขายสูงขึ้นอีกครั้ง

3. ต้นทุนการใช้ประโยชน์ลูกประ

ต้นทุนในการเก็บหาลูกประ จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนมี 3 ประเภท ได้แก่ ต้นทุนด้านอุปกรณ์ ต้นทุนด้านแรงงาน และต้นทุนด้านการเดินทาง โดยต้นทุนที่มีมากที่สุดคือ ต้นทุนด้านแรงงาน ปัจจัยที่ส่งผลนั้นเกิดจากชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เก็บหาลูกประจะรวมตัวเป็นกลุ่มในการเก็บหา เนื่องจากการเดินทางเข้าเก็บหาลูกประนั้น อยู่บริเวณป่าลึก รกทึบ หากไม่ชำนาญเส้นทาง หรือเดินทางตามลำพัง อาจจะเดินออกนอกเส้นทางเก็บหา หรือหลงทางได้ จึงส่งผลให้ต้นทุนด้านแรงงานเกิดขึ้นมากที่สุด ส่วนต้นทุนด้านอุปกรณ์ เกิดขึ้นน้อยที่สุด เนื่องจากอุปกรณ์ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในการเก็บหาลูกประ เป็นอุปกรณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพหลักอยู่เดิมแล้ว มิได้เป็นอุปกรณ์เฉพาะทาง และมีราคาค่อนข้างถูก อายุการใช้งานยาวนานหลายปี เมื่อคิดเป็นต้นทุนรายปี จึงพบว่าต้นทุนด้านอุปกรณ์เกิดขึ้นน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประชากรในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรูป บริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นแหล่งเก็บหาลูกประ โดยได้มีการสำรวจปริมาณและประเมินมูลค่าของลูกประ พบว่า มีปริมาณการใช้ประโยชน์ลูกประเฉลี่ยต่อคน 197

กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นปริมาณลูกประทั้งหมด 12,268 กิโลกรัมต่อปี ในการประเมินมูลค่าของลูกประมีมูลค่ารวมของการเก็บหาลูกประเฉลี่ย 5,650.62 บาทต่อคนต่อปี คิดต้นทุนรวมเฉลี่ยจากการเก็บหาลูกประของชาวบ้าน 1,415.13 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งคิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 87,738.50 บาทต่อปี ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของต้นประต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อชาวบ้านในพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทีมวิจัยและชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธ ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่มอบเงินทุนสนับสนุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. (2552). การป่าไม้ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 49 หน้า.
ไทยรัฐออนไลน์. (2559). ราชกิจจานุเบกษา ประกาศอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเริ่มใช้ 1 ม.ค. 2560, แหล่งข้อมูล: <http://www.thairath.co.th/content/804867>. ค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2559.

ศุภวัฒน์ มะทะ. (2553). โครงสร้างของป่า การจัดการและการใช้ประโยชน์ด้านของป่าโดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: พื้นที่ป่าชุมชนบ้านศรีบุญเรือง ตำบลศรีชะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่: 187 หน้า.

สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (2529). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 1964-1965.

สมหญิง บู่แก้ว. (2552). การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้จากป่าชุมชนโคกใหญ่ อำเภอลำทับชุมพร จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: 178 หน้า.

สวาท สมบูรณ์ชัย. (2545). มูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าที่มีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์ กรณีศึกษา: โครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่: 116 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550). รายงานโลกทรรศน์ควม หลากหลายทางชีวภาพ ฉบับที่ 2. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม. 92 หน้า.

